

O idealni konkurenciji.

„Man vermag die scheinbare Concurrenz
von der echten nicht zu unterscheiden.“

Waser, G. Ztg. 1886 Nr. 19.

Članek na strani 295. desete številke lanskega „Slov. Prav-
nika“ daje tem za gaslo postavljenim besedam krasno ilustracijo.
Spisalec tistega članka pripoveduje slučaj iz prakse, v katerem
je bil nekdo, ki je javnega uradnika razžalil, obtožen prestopkov
po §§ 312. in 491. kaz. zak., ker je dotično dejanje imelo vse
znake obeh prestopkov, a obsojen samo zaradi prestopka § 491.
kaz. zak., ker § 312. veli, da naj se razžaljenje javnega urad-
nika samo takrat po njem sodi, kadar se v tistem razžaljenji
ne pokaže kakšno hujši kazni podvrženo dejanje. Spisalec
tistega članka potem trdi, da bi bilo edino prav, ako bi se bil
dotični obtoženec obsodil samo po § 312., ker imajo besede
tega paragrafa: „kadar se v tem ne pokaže kakšno hujši kazni
podvrženo kaznivo dejanje“ — v mislih le hudodelstva in pre-
greške, — ne pa tudi hujše kaznovanih prestopkov, in ker javna
in zasebna obtožba zaradi istega kaznivega dejanja nikoli kon-
kurovati ne moreta.

Oboje mnenje je krivo, a mnenje člankovega spisalca bolj,
nego mnenje razsodbe, ker spisalec člankov zamenjuje materi-
jalno-pravni predmet s formalno-pravnim predmetom, ko tisto
pravno vprašanje, katero je soditi samo z materijalno-pravnega
stališča konkurencije več kaznivih dejanj, — sodi s
formalno-pravnega stališča različnosti obtožeb zaradi istega
dejanja.

Naslednje premišljevanje s citati¹⁾ o slučajih, v katerih se z jednim in istim dejanjem rušijo različna določila kazenskega zakona, utegne pokazati, kedaj je konkurencija samo navidezna, kedaj pa prava, ter utegne dokazati, da sta obe zgorajšnji mnenji krivi, — a dati utegne tudi novo ilustracijo gaslu tega spisa.

Vsako kaznivo dejanje je rušenje prava. Več kaznivih dejanj more torej le takrat biti, kadar je več rušitev prava²⁾. Ako so v jednom in istem dejanji vsi znaki dvojih različnih rušenj prava in ako so torej zares, ne pa samo na videz pred nami znaki dveh hudodelstev, ni vzroka, zakaj bi se obe ti hudodelstvi ne smatrali za storjeni, n. pr. ako se oče s svojo hčerjo po sili telesno združi — hudodelstvo posiljenja ženske in krvosramja (§ 125. in § 131. kaz. zak.).³⁾

Kasacijski dvor je isto mnenje izrekel z besedami: Ako je v kakšnem dejanji več kazensko - pravno prepovedanih rušitev prava, katere se ne zahtevajo vse za pojem jednega določenega hudodelstva, in ako za tako nadaljnje rušenje prava ni v zakonu izrečen veči kazenski stavek, snide se več hudodelstev vselej takrat, ako so razun znakov, kateri določeno hudodelstvo utemeljujejo, še znaki kakšnega družega hudodelstva, ne da bi te znake uže prvo hudodelstvo imelo v sebi. Ako je torej z javno silovitostjo (posilnostjo) združena težka telesna poškodba taka, da spada pod kazenski stavek § 155. lit. a, onda je jasno, da je ni v kazenski sankciji § 82. II, ampak da jo je smatrati kot samostojno hudodelstvo, ki z onim konkuruje.⁴⁾ —

Istotako konkurujeta hudodelstvi izsiljevanja in težke telesne poškodbe, ako je v slučajih § 98. lit. a človeku prizadeta sila do težke telesne poškodbe prispela.⁵⁾ — Tudi konkurujeta odgnanje telesnega ploda in telesna poškodba, ako je bila mati poškodovana in je vsled tega spovila.⁶⁾ — Nadalje konkurujeta razžaljenje

¹⁾ Zakaj s citati? Zato, ker so to tvarino predniki v znanstvu in v praksi s tako točnimi besedami obdelali, da epigonu ne preostaje skoro nič družega, nego citat.

²⁾ Herbst, Handb. d. öst. Strafrechtes 1878, str. 118.

³⁾ „ l. c. str. 120. Odločba z 20. novembra 1855.

⁴⁾ Odločba kas. dvora z 18. marcija 1875, št. 53 zbirke.

⁵⁾ „ „ „ s 4. dec. 1886, št. 1000 zbirke.

⁶⁾ „ „ „ s 7. okt. 1859.

javnega uradnika z nevarno pretitvijo, ako razžaljenje ni imelo namena pretitvi dati več poudarka, ampak uradnika žaliti.¹⁾

Nedvomno je, da konkurujeta §§ 125. in 127. kaz. zak., ako kedo ženski, ki še ne šteje 14 let, res dela silo, da se mu braniti ne more, in se v takem stanu z njo telesno združi²⁾, — nedvomno, da konkurujeta javna posilnost po § 81. in poskušeni umor, ako potepuh, katerega je župan prijel, zbeži ter z morilnim namenom na župana strelja³⁾. — Tatvina po § 174. I. in uboj konkurujeta, kadar je tat koga ubil, da se obdrži v posesti ukradene reči.⁴⁾

Tudi prestopka po § 331. in 411. kaz. zak. konkurujeta, ako javni uradnik, izvršujoč svojo službo, nalašč koga lahko na telesu poškoduje, ker bi bilo duhu in namenu zakona protivno, ako bi se z uradnikom zato, ker ima javno avtoriteto, ravnalo po miljšem kazenskem zakonu.⁵⁾

V vseh teh slučajih je prava pristna idealna konkurencija: Z jednim dejanjem je storjeno več deliktov.

Oglejmo si s tega stališča naš slučaj konkurencije § 312. in 491. kaz. zak. Ni li v razžaljenji službujočega uradnika, ako je bil obdolžen zaničljivih lastnostij, več rušitev prava, in sicer prvič rušenje tistih pravnih določeb, ki varujejo javne naprave in naredbe, namenjene za občno varnost (naslov VI. poglavja kaz. zak.) in drugič rušenje tistih pravnih določeb, ki varujejo čast (naslov XII. poglavja kaz. zak.)?

Brez dvoma! To se tudi iz tega vidi, da § 312. spada pod VI. poglavje, § 491. pa pod XII. poglavje kaz. zak. A v tem dejanji so tudi poleg vseh znakov prestopka po § 312. (razžaljenje javnega uradnika v službi) tudi še vsi znaki prestopka po § 491. (javno dolženje osebe zaničljivih lastnostij), ne da bi poslednji uže v prejšnjih bili. Moremo torej vzeti, da sta v tem dejanji dva prestopka. Tega ne ovira okolnost, da obtožuje zaradi prvega prestopka javni obtožitelj, a zaradi drugega prestopka zasebni obtožitelj, kajti samo navidezno je, da obtožujeta oba zaradi

¹⁾ Odločba kas. dvora z 28. avg. 1850.

²⁾ Gernerth, G. Ztg. 1888, št. 52.

³⁾ Waser, G. Ztg. 1886, št. 19.

⁴⁾ Odločba kas. dvora št. 188 zbirke just. m.

⁵⁾ „ „ „ s 13. dec. 1882, št. 508 v zbirki.

jednega in istega dejanja, — istina pa je, da jeden toži zaradi v tem celotnem dejanji ležečih dejanskih okolnostij „razžaljenja javnega uradnika v službi“, a drugi zaradi v istem celotnem dejanji ležečih nadaljnjih dejanskih okolnostij „javnega dolženja osebe zaničljivi hlastnostij“. — Tako se dādo razkrojiti vsi zgoraj zapisani sluāaji pristne idealne konkurencije po razliānosti rušenja prava in po razliānosti znakov dejanja. — V našem sluāaji obtožbe zaradi § 312. in 491. bi se zgodila pa tudi, ako bi bil tak obtoženec obsojen samo po § 312. in kaznovan po § 313., uprav tista neprilika, katero je kasacijski dvor v odloābi št. 508 zbirke (zgoraj nota 11) izkljuāil: bilo bi oāitno protivno duhu in namenu zakona, ako bi se z obtožencem zato po milejšem kazenskem zakonu ravnalo, ker je razžalil osebo, katera ima javno avtoriteto.¹⁾

Predno si ogledamo nekoliko sluāajev navidezne konkurencije, dobro bode, ako si razjasnimo, kakšen pomen imajo doloābe v §§ 64, 66, 76, 98. lit. a, 300, 302, 303, 305, 309, 311, 312, 486, 487 in 496 kaz. zak., katere ponavljajo naāelo, da je dejanje podvrženo v dotiānem paragrafu doloāeni kazni samo takrat, ako se v tem dejanji ne pokaže drugo huje kaznovano (hudodelstvo) dejanje. O tem nas pouāuje zopet kasacijski dvor²⁾ tako: Doloāilo na konci § 98. lit. a pa se uporablja samo v tistih sluāajih, v katerih je, n. pr. pri prisiljenji ženske, v celoti okolnostij, ki dejanje utemeljujejo, vtelešen i pojem hudodelstva javne posilnosti po § 98. i pojem huje kaznovanega hudodelstva (prisiljenje ženske). V tistih sluāajih pa, v katerih ima dejanje, ki je sodbi podloga, ne samo znake § 98. lit. a na sebi, ampak poleg njih tudi še znake drugega rušenja prava (teške telesne poškodb) — je konkurencija deliktov, in koneāni stavek § 98. lit. a se ne more uporabiti. To je rušenje dveh samostojno varovanih pravnih dober, zato se snideta dve hudodelstvi.

Iz te odloābe se da posneti splošno pravilo: Tisto naāelo orej velja za sluāaje, v katerih so znaki manjši kazni

¹⁾ Gernerth pripoveduje v G. Ztg. št. 53 de 1878 sluāaj, v katerem je nek vzklicni sodni dvor prve stopinje obtoženca res samo po § 312. obsodil, a v tem sluāaji je bila zasebna obtožba po § 491. pogojna, — za sluāaj, ako po § 312. ne bode obsojen.

²⁾ Odloā. kas. dvora s 4 dec. 1886, št. 1000 zbirke.

podvrženega kaznivega dejanja vtelešeni v znakih huje kaznovanega dejanja. To zategadelj, da se zabrani, da bi se dejanje, katero po svojih znakih spada popolnoma pod strožjo kazensko sankcijo, tej strožji sankciji samo zato ne podvrгло, ker ima na sebi še znake drugega kaznivega dejanja.¹⁾ Iz tega tudi izhaja, da se v takih slučajih sploh ne more govoriti niti o konkurenciji, ker se morè samo jedno dejanje kaznovati, n sicer tisto, za katero je postavljena strožja kazen.

Zategadelj je razsodba v slučaji, ko je bil zaradi § 312. in 491. obtoženi, akoravno so bili znaki obeh prestopkov, obsojen samo zaradi prestopka po § 491., pogrešna, ne zato, ker imajo baje, kar pa ni res²⁾, besede: „ako ni v tem huje kaznovano dejanje“ samo hudodelstva in pregreške v mislih. Kajti v tem slučaji je, kakor zgoraj dokazano, prava konkurencija, — znaki prestopka § 312. niso vtelešeni v znakih prestopka § 491., ampak eksistujejo poleg njih, — zato ni res, da se je v tem (razžaljenji uradnika) pokazalo huje kaznovano dejanje, ampak huje kaznovano dejanje eksistuje poleg tistega razžaljenja. Pač pa utegne biti prestopok § 312. vtelešen v hudodelstvih vstaje, punta, javne posilnosti (§ 76. in 81.) in v pregreških rabuke in podhuskovanja (§§ 279. sl. 300), ker s takimi delikti se vselej oblastvenim osebam sila dela, a vselej se sme le jeden delikt kaznovati, ker se je pravo po smislu kazenskega zakona samo v jednomer rušilo, zato konkurencije ni.

V takih slučajih je konkurencija torej samo navidezna, — a ne prava, ker se je z jednim dejanjem storilo samo na videz več deliktov, v resnici pa samo jeden. Tudi v naslednjih in enakih slučajih je konkurencija samo navidezna:

¹⁾ Herbst l. c. str. 127.

²⁾ Da to ni res, vidi se iz tega, da je v §§ 64, 66, 76, 98. lit. a, 303, 486, 487 izrecno določeno: „ako dejanje ni drugo huje kaznovano hudodelstvo“, v drugih §§ pa samo: „ako v tem ni huje kaznovano kaznivo dejanje“, in iz tega izhaja, da zakon pove, kadar misli samo na hudodelstvo, in mora se sklepati, da kadar tega ne pove, misli sploh na kazniva dejanja, torej tudi na prestopke, — dalje iz tega, da § 311. kaže na hudodelstvo § 105. ali na kakšen drug prestopok zakona, in potem, da tiste besede v § 496. očitvidno nimajo v mislih samo hudodelstev §§ 99. in 152. etc., ampak tudi prestopke § 411., 431., 487., 488. in 491. kaz. zak. (O § 491. glej Herbst l. c. str. 233. in o § 487. kas. odločbo s 3. maja 1854, s 29. jan. 1868.)

Kriva izpovedba pred sodiščem, s katero se kedo po krivici dolži hudodelstva, je samo obrekovanje, ali samo goljufija, ne pa oboje.¹⁾ S silovitostjo proti oblastveni osebi združeno utesnjevanje osebne svobode je samo hudodelstvo po § 81.²⁾ Z razžaljenjem Veličanstva združeno kaljenje javnega miru (§ 65. lit. a prvi stavek) je samo hudodelstvo razžaljenja Veličanstva.³⁾ Kedor osebo, da bi ugodil svoji pohoti, zlorabi na drug način, nego s telesnim združenjem, storivši jo poprej s tem namenom nespособno braniti se, kriv je samo oskrunjenja, ne tudi izsiljevanja.⁴⁾ Ni konkurencija hudodelstev, ako so po dejanji, podvzetem zoper določeno osebo z nakano umoriti jo, zadete tudi druge osebe, zoper katere ta nakana ni bila obrnena, ker je storilec, ako iz dejanja nastane smrt napadenca ali pa kakšne tretje osebe, kriv dovršenega umora, in nikakor ni dopuščeno spoznati ga še krivega poskušnega umora za slučaj, ako jedna po dejanji zadeta oseba sicer ni bila usmrčena, pač pa težko na telesu poškodovana (seveda, ako ni bil namen usmrtiti obrnen zoper vse zadete osebe.⁵⁾

V teh in enakih slučajih ni rušenja prava v več meri, ali pa niso znaki različnih hudodelstev drug poleg drugega eksistentni, — kajti nikdar ni smeti momenta, ki je zakonitemu pojmu določenega hudodelstva bistven, še jedenkrat šteti k utemeljenju nadaljnjega hudodelstva.⁶⁾

Dr. Sk.

Dobitkovina in preselitev obrtnika v drug kraj.

Odvetnik A. preseli se v drugem poluletji 1882. l. iz C. v T. Ker se mu v T. za izvrševanje odvetništva predpiše nova dobitkovina za drugo poluletje, prosi A. okrajnega glavarstva v C.,

¹⁾ Herbst l. c. str. 436 kas. 27. okt. 1853, odl. 20. okt. 1869, odl. 17. marcija 1857. —

²⁾ Kas. 20. jan. 1853, odl. 30. marcija 1866.

³⁾ Kas. 11. avg. 1853. —

⁴⁾ Odl. 19. dec. 1884, št. 11534.

⁵⁾ Kas. 14. nov. 1885, št. 9026.

⁶⁾ Herbst l. c. str. 126.

naj mu povrne dobitkovino, katero je bil uže ondu vplačal za isto dobo. Okrajno glavarstvo zavrne prošnjo; tudi deželno davčno oblastvo odbije pritožbo proti odloku prve inštanice. Naposled zavrne tožitelja tudi upravno sodišče, potrdivši odlok druge inštanice. Vse tri odločbe so popolnoma zakonite ter utemeljene v splošnem smislu davčnega zakonodavstva in tako tudi zlasti v posameznih odstavkih, kar hočem nastopno dokazati.

Vvod patentu o dobitkovini z dne 31. decembra 1812 slove:

„Vedno je bila naša skrb, da se stavi med različnimi razredi državljanov v dolžnosti donašanja za državne potrebe pravično razmerje, ter da se vsem razredom državljanov olajšajo bremena naklad razmerno z njihovim imetjem in obrtnimi strokami po kolikor moči jednaki razdelitvi za posameznike.“

Nadalje pravi patent z dné 16. decembra 1815, s katerim se je dobitkovina uvedla na Kranjskem in Primorskem:

„S tem namenom uvêdli smo pred več leti v Svojih državah dobitkovino, po kateri naj se — razen z zemljarino in hišnim davkom zadetih — tudi oni državljani, ki se pečajo z obrti, tovarnami in trgovskimi podjetji ali drugimi koristonosnimi opravili, neposredno in v kolikor moči natančnem razmerji s svojimi dohodki pritegnejo k državnim potrebščinam.“

Dobitkovina po navedenem patentu ima povsem drugačna načela za podlogo, nego li tako zvani patentni davek drugih dežel. V pouku o izvršitvi tega patenta ddo. 14. januvarija 1813, ki to izreka, piše se nadalje § 1. al. 2:

„Z onim davkom (namreč dobitkovino ali obrtnino) se nikakor ni uvêdla splošna obrtna svoboda, kateri je pogoj vplačilo zneska, uže naprej vsakemu v zakonu določenega po tem, kakršna so podjetja, stališča ali druge okolnosti; marveč je najvišji namen Njegovega Veličanstva spraviti v soglasje ta davčni naklad z raznimi stopinjami produktivne in pridobitne zmožnosti . . . Zato je v izdanem patentu za vsak glavni oddelek pridobninskih vrst pri vsaki stopinji prebivalstva odločenih več davčnih razredov . . .“

Po teh določilih in načelih se dobitkovina ne plačuje za pravico, da je smeti opravljati dotični obrt, — sicer bi 1.) vsi obrti in vsa koristonosna podjetja ali opravila sploh in brez izjeme, in 2.) tudi vsi obrtniki jednako morali biti obdavčeni, ker bi vs

zvrševali isto pravico, — nego ta pravica mora uže obstati, in pogoj je, da se predpiše ta davek.

Odmerja se dobitkovina na podlogi gotovih dejanskih okolištin in razmer dotičnega obrta in po zmožnosti davkoplačevanja, javljajoči se v le-téh. Naj navedem besede § 2. omenjenega pouka, ki pravi:

„V obče povsodi obilnost posameznemu obrtniku na razpolaganje danih produktivnih sredstev nakazuje tudi razred, po katerem ga je obdavčiti v njegovi uže zakonski določeni vrsti. Zlasti naj se ozira: *a*) na način opraviła ali obrta; — *b*) na stališče, kjer se opraviła v kraji; — *c*) na število pomočnih delavcev ali priprav; in *d*) na obratno glavnico.

Razvidno je torej, da predmet dobitkovini je obrt, sestavljajoči ga momenti so merilo, podmet pa je obrtnik, imovnik, kateremu se ta davek naklada brez ozira na slučajno razdelitev dobitka iz obdavčenega obrta med razne pri tem deležne osebe. Po §§ 9. in 12. dob. pat. in § 11. pouka namreč plačuj dobitkovino, kedor se z obrtom ali koristonosnim opravilom pečā, ali na kogar ime se glasi podjetje in torej tudi obrtni list.

To so splošna, poglobitna načela zakonodavstvu o dobitkovini. Naj preidem k posebnim določilom, zadevajočim zlasti slučaj te razprave.

Dobitkovina vplačuje se po § 16. dob. pat. v dveh letnih rokih, za vsak rók naprej, in sicer, kakor ukazuje § 22. pouka, jedenkrat najkasneje januvarija meseca, drugič pa najkasneje julija meseca. Dolžan pa jo je plačevati po določbi § 9. dob. pat. vsakdo, ki opraviła kak obrt ali kako koristonosno podjetje (ako sam zakon ne pripušča izjeme); vsakdo mora se tudi izkazati z obrtnim listom, katerega dobi, ko se mu je odmeril davek. Obrtni list pa — kakor odmerilo davka sploh — po izrecnem določilu § 11., al. 3 pouka k dob. pat. velja le za kraj, kjer se opraviła temu davku podvrženo podjetje. Patent v § 11. al. 2. veleva: „Kedor se — med tem časom — preseli v drug kraj, ali se po prime družega opraviła, mora se oglasiti za nov obrtni list, primeren njegovim izpremenjenim razmeram.“ — Jednako piše § 18. al. 2. pouka: „Kedor opusti dosedanje obdavčeno opravilo z namenom, da je ali zamenja z drugim ali pa zvršuje na drugem kraji, mora si prej za izvoljeno novo opravilo ali novo stališče

priskrbeti na način, v §§ 8. in 6. omenjen, pri krajnem oblastvu nov obrtni list in, ko ga dobi, dosedanjemu krajnemu oblastvu vrniti*) (stari) obrtni list.

Tukaj je omeniti, da je — po § 43. novega obrtnega reda iz leta 1883. (drž. zak. št. 39.) — pri vseh obrtih preselitev v okraj drugega obrtnega oblastva smatrati za ustanovitve novega obrta.

Po teh §§ pa ima dobitve novega obrtnega lista v poluletji za posledico, da se dobitkovina za to dobo plačuj na ta — novi — list; vender pa vrnitev obrtnega lista za jeden kraj ob preselitvi ne oprosti vplačanja dobitkovine za poluletje, če se je po njegovem začetku vrnil list. Po § 17. dob. pat. namreč smrt, prisiljen ali prostovoljen odstop od svojega obrta, prestop k drugemu ne daje pravice zahtevati povračilo naprej vplačanega poluletnega davka, ker le v slučajih dokazano nepravilnega vplačanja dopušča se povračilo takega zneska.

Po vsem, kar sem navedel zakonskih določil o dobitkovini, bila je torej neopravičena zahteva odvetnika A-a, naj se mu porrne dobitkovina, katero je bil za drugo poluletje 1882. vplačal v C., ker se je opirala na neutemeljeno mnenje, da obrt nadaljuje le tist, kedor se iz jednega kraja preseli v drug kraj. kar bi — po obrtnem redu § 43. — pač veljalo, ko bi ob kraja ležala v istem okraji, torej v območji istega obrtnega oblastva. A tudi ugovor, da se na ta način obrtniku naklada isti davek dvakrat za isti dobitok — ni resničen: kajti razvidno je iz naštetih zakonskih določil, da dobitkovina zadene pač obrt, a takó, da je le-tá in v njem se javljajoča zmožnost davkoplačevanja le merilo — za ta davek, — a dobitok ali dohodek se obdavčuje posebe z dohodarino.

Fr. G.

*) Vrniti pa mora stari obrtni list, ker s tem, da ne zvršuje več obrta in se mu le neprijavljeno odpové, se še nikakor ne oprosti nadaljnega plačevanja dobitkovine na ta list. (Isti § 18. pouka.)

Iz sodno-zdravniške prakse.

Piše med. dr. Fran Zupanc.

(Dalje.)

B. Označenje poškodbe po smislu kazenskega zakona.

Nesmrtne poškodbe.

Sodni zdravnik, presoja joč nesmrtne poškodbe, imel bi primerno lahek posel, ako bi zadostovalo razmotravati samo z zdravniškega stališča začasne ali pa stalne posledice, katere so nastale vsled poškodbe. To pa ni tako. Ker namreč razlikujejo kazenski zakoni več vrst poškodb, tirja se od sodnega zdravnika, da ne izjavi samo mnenja o dotični poškodbi z zdravniškega stališča, ampak, da to poškodbo tudi označi v smislu kazenskega zakona.

Načelo, po katerem se kazenskopravno razredujejo poškodbe, ni povsod jednako. Francoski kazenski zakonik uvažuje n. pr. poškodbe samo po dobi močenega zdravja, nemški kazenski zakon pa se ozira posebno na posledice, nastale vsled poškodbe, in po njih razreduje poškodbe; v avstrijskem sedaj še veljavnem kazenskem zakonu in isto tako v načrtu novega kazenskega zakona sta združeni obe ti načeli, vrhu tega se je pri nas ozirati ne samo na učinke, ki so v istini nastali, nego tudi na one, ki bi bili morebiti utegnili nastati vsled poškodbe. Avstrijski kazenski zakon in tako tudi načrt novega kazenskega zakona zlagata se v tem z nemškim kazenskim zakonom, da se povsodi rabi izraz „težka poškodba“, rekel bi, kot podloga, na kateri se kazenskopravno razdeljujejo vse poškodbe po kategorijah. Po sedanjem avstrijskem kazenskem zakonu je „težka poškodba“ samo del kazenskopravnega v obče pa nikakor ne natanko določenega pojma „težke telesne poškodbe“, — po načrtu avstrijskega kazenskega zakona pa ima „težka poškodba na telesu“ (*schwere Körperverletzung*) neprimerno bolj tesen pomen; pod ta pomen je podvrstiti samo take poškodbe, vsled katerih so nastali v zakonu izrecno navedeni nasledki, tako da bode treba označiti v bodoče vse druge poškodbe kot „lahke poškodbe“,

da si je med njimi cela vrsta takih, katere bi po smislu sedanjega avstrijskega zakona označil vsak sodni zdravnik brez pomisleka za „težke poškodbe“.

Sodnozdravniško presojevanje nesmrtnih poškodb po smislu kazenskega zakona.

Med semkaj spadajočimi zakonskimi določbami so najvažnejše določbe §§ 152, 155 in 156. Prvi § ima definicijo kazenskopravnega pojma „težke telesne poškodbe“, ostala dva pa razmotravata okoliščini, — obtežujoče okoliščini, zaradi katerih, če so nastopile, določuje zakon večje in ostrejšje kazni, nego pri navadnih „težkih pošodbah“.

Težka telesna poškodba.

Po § 152. kaz. zak. se stori hudodelstvo „težke telesne poškodbe“ takrat, kadar nastane vsled dejanja, začetega s hudobnim namenom zoper kakega človeka, a) motenje zdravja ali nezmožnost za posel za najmanj 20 dni ali b) omotenje duha¹⁾ ali c) težka poškodba.

Ad a) Motenje zdravja ali nezmožnost za posel na najmanj 20 dni. Kazenskopravni pojem „motenje zdravja“ ni nikakor istoven z dobo zdravljenja, „motenje zdravja“ pomeni tukaj bolezen, kakor se znači z motenjem splošnega občutja, z vročico²⁾, z bolečinami, z bolehnostjo itd., ker drugače bi morali smatrati marsikatero neznatno poškodbo n. pr. celo navadno krvno podplutbo, za katero je dostikrat treba 20 dni zdravljenja, kot motenje zdravja; narobe je večkrat združena s primerno neznatno poškodbo, vsled katere se dotičnik ne čuti bolnega, za časa zdravljenja nezmožnost za posel, take so n. pr. poškodbe na prstih pri ljudeh, kateri jih rabijo za drobna ročna dela (šivanje, pisanje, igra na goslih itd.).

Nezmožnost za posel znači nezmožnost opravljati one vrste posle, kateremu se je dotičnik priučil, s katerim se je dosedaj pečal in preživil. „Nezmožnost za posel“ torej nikakor ni nezmožnost za posel ali delo sploh, ampak le za specijalno vrsto posla; ta pa je zelo različen po stanu in opravkih posameznikovih. Kadar se določuje „nezmožnost za posel“, treba je torej

¹⁾ *Geisteszerrüttung.* ²⁾ *Fieber,*

uvaževati posel, s katerim se dotičnik bavi, in ude, katere rabi pri delu, in tudi je treba premisliti, jeli pač dotična poškodba taka, da popolnoma ovira rabo udov ali jo pa vsaj tako otežuje, da dotičnega posla ni moči opravljati s potrebno krepkostjo in vztrajnostjo. „Nezmožnost za posel“ je lahko popolna ali pa nepopolna (začasna). Ker zakon tega ne razlikuje, je dostikrat zdravniku zelo težavno izjaviti se določno o takih slučajih; pri manj važnih slučajih ni drugače, nego da razložimo sodniku, koliko je v konkretnem slučaju oviran dotičnik v izvrševanju posla; tako prepustimo njemu, naj se odloči za jedno ali drugo. Popolna „nezmožnost za posel“ vsled poškodb nastane le redko kedaj, dostikrat bi zamogel poškodovanec še opravljati svoj poklic, akoprem s silo in naporom. V takih slučajih brez pomišljaja izreče vsak zdravnik, da je poškodovanec nezmožen za posel vsaj po smislu zakona. Določilo, da je gotovo dejanje smatrati takrat za „težko telesno poškodbo“, kadar je provzročilo „motenje zdravja“ ali „nezmožnost za posel za najmanj 20 dni“, so svetovali nekoliko čisto pravoslovni razlogi, nekoliko pa se je uvaževala kirurškiška izkušnja, da treba važnejšim poškodbam poprek 3 tednov, predno mine po njih nastala bolezen in „nezmožnost za posel“.

Ad b) Omótenje duha. V § 152. kaz. zak. ima zakon v čislih samo prehodne (minljive) duševne bolezni, drugače bi ne omenjal izrecno v § 156. kaz. zak. „omotenja duha brez nadeje, da se zopet ozdravi,“ kot posebne obtežujoče posledice poškodbe. Razmotravajmo tukaj zajedno obe vrsti „omotenja duha.“

Razumno je, da pomeni kazenskopravni izraz „omotenje duha“ isto, kar „duševna bolezen“¹⁾; ta izraz ne znači torej samo prehodnega motenja samosvesti,²⁾ omedlevice,³⁾ omotice⁴⁾ itd., katere sledé raznim poškodbam, marveč tudi duševne bolezni v ožjem pomenu, ki ali sledijo neposredno akutnim pojavom poškodbe ali se pa razvijajo stoprv pozneje.

Duševne bolezni ne nastanejo le vsled poškodb na glavi, provzročiti jih morejo poškodbe na oddaljenih ustrojih in celó psihični insulti, nastali zgol vsled hudega ravnanja z dotičnim človekom.

¹⁾ *Geisteskrankheit*, ²⁾ *Bewusstsein*, ³⁾ *Ohnmacht*, ⁴⁾ *Schwindel*.

Znano je, da provzročijo dostikrat poškodbe na glavi nastanek duševne bolezni. Če se je razvila ta neposredno po poškodbi, nastane po Kraft-Ebingu izključljivo prvotna bebost ¹⁾ ali vsaj slaboumnost. ²⁾ Taki slučaji so redno neozdravni, sodni zdravnik pa o njih kaj lahko izreče svoje mnenje, očitvidna je namreč neprestana zveza med poškodbo in duševno boleznijo. Bolj zamotani so slučaji, v katerih je nastala duševna bolezen stoprv kasneje. Tukaj treba pomisliti, da je presledek ³⁾ med doprinešeno poškodbo na glavi, oziroma med njenimi neposrednimi posledicami in med nastopom duševne bolezni le redkokrat brez pojavov; prikazujejo se namreč uže v tem času znamenja elementarnega motenja možganskih funkcij, katere treba smatrati prvotnimi pojavi sledeče duševne bolezni.

Kraft-Ebing in Schlager navajata naslednje take pojave: Motenje senzornega (čutilnega) občuta ⁴⁾, preobčutnost očij, ⁵⁾ šumenje ali bobnenje po ušesih, naglušnost ⁶⁾ ali nagluha, omotica, glavobol, posebno nagnenje za navale krvi ⁷⁾ v možgane, nezmožnost prenašati žgane pijače, neprestani obstanek mrtvoudnostij ⁸⁾ in neobčutnostij, osobito kadar te prehajajo od jednega uda na drugega, rekše, če se vedno bolj razširjajo — to je poseben znak obolenja možganov vsled poškodb, — neprestani obstanek ali začasna povrnitev kapi sličnih napadcev ⁹⁾, v duševnem (psyhičnem) oziru slabo pametovanje (slab spomin) ¹⁰⁾, naglo duševno opešanje, prememba duševnega razpoloženja ¹¹⁾, nravi in značaja poškodovanca.

Zadnji simptomi so posebno važni takrat, kadar se progresivno (postopno) pojavljajo; no, težko pa ne bode zapaziti premembe, ako primerjaš duševni stan in značaj poškodovanca, kakor se je pojavljal pred poškodbo, z onim po poškodbi. Spredaj navedeni znaki bolezni trajajo lahko na tedne in mesece, predno počne prava duševna bolezen. Med 19 po Schlagerji opazovanimi slučaji počelo je obolenje duha tekom jednega leta po poškodbi, v štirih slučajih pa še le po preteku 10 ali več let. Duševne bolezni ne sledijo samo po težkih poškodbah na glavi,

¹⁾ *Primärer Blödsinn.* ²⁾ *Schwachsinn.* ³⁾ *Zwischenraum, Zwischenzeit.*

⁴⁾ *Sinnesempfindung.* ⁵⁾ *Hyperästesie.* ⁶⁾ *Schwerhörigkeit.* ⁷⁾ *Blutcongestionnen.*

⁸⁾ *Lähmungen.* ⁹⁾ *Apoplectiforme Anfälle, Schlagflussartige Anfälle* ¹⁰⁾ *Gedächtnisschwäche.* ¹¹⁾ *Veränderung der Stimmung.*

rekše, poškodbah lobanjskih kostij; včasih, če tudi neprimerno redkeje, nastopajo tudi po zgol lahkih poškodbah mečja na lobanji.

Dalje je tudi važno vedeti, da se zamorejo razviti duševne bolezni tudi vsled poškodb, ležečih na periferiji trupla. Pripeti se to posebno rado tedaj, če po poškodbi nastali obrunek ne-prestano draži obkrajne živce. Griesinger nabral je nekaj takih slučajev ter se izrekel, da je to bržkone tudi večkrat vzrok nastopu duševne bolezni vsled zunanjih samo mečje prodirajočih ran na glavi. Duševno motenje pojavlja se tukaj dostikrat z melanholijo ali pa tudi veliko razburjenostjo; Wendt opisal je slučaj (streline mečja na lobanji), v katerem se je značilo psihično motenje popadkoma ¹⁾ in občasno (perijodično); znak bolezni je bil torej tukaj povsem padavici podoben. ²⁾ V drugih slučajih ni dala poškodba kot taka, marveč duševni naval (psihični insult), ki je bil z izvršitvijo poškodbe združen, povod k početku duševne bolezni. Znano je, da zamore provzročiti bojazen ³⁾ in strah duševno bolezen, zgodi se to tem lažje takrat, če se s prestrašenim in razburjenim človekom ob enem še hudo ravna. Pri tako provzročenem duševnem motenji ne trpi toliko razumnost ⁴⁾ poškodovanca, nego njegovo duševno razpoloženje; ⁵⁾ bolezen se tukaj pojavlja dostikrat s histeričnimi in padavici podobnimi napadci. Tudi sledi tukaj duševno motenje neposredno vzroku, narobe pokazujejo se v slučajih, pri katerih je bila težka poškodba možganov povod duševne bolezni, očitvidni znaki obolenja duha navadno še le čez nekaj časa.

Vselej, kadar je nastalo motenje duha vsled poškodb ali vsled hudega ravnanja, treba dobro premisliti, niso li morebiti provzročili drugi vzroki duševne bolezni, mogoče je tudi, da je poškodovanec posebno nagnen k takim boleznim, da je torej poškodba ali hudo ravnanje dalo samo nekaj povod nastopu bolezni.

Ker razlikuje zakon med začasnim motenjem duha in med takim motenjem, pri katerem ni verjetno duševno okrevanje, treba v vsakem posameznem slučaju napoved ⁶⁾ o daljnjem razvitku duševnega obolenja na tanko razmotravati.

¹⁾ *Anfallsweise.* ²⁾ *epileptiform, der Fallsuchtähnlich.* ³⁾ *Angst.* ⁴⁾ *Intelligenz.*

⁵⁾ *Gemütsstimmung.* ⁶⁾ *Prognose.*

Prvotna bebost vsled težkih poškodb na glavi je skoraj vedno neozdravna. Pa tudi druge duševne bolezni, ki so se razvile vsled poškodb na glavi, imajo dostikrat nepovoljen izid. Pri duševnih boleznih, katere so nastale vsled poškodb na periferiji trupa, je včasih bolj srečen izid in to posebno takrat, kadar obrunki dražijo periferne čutnice; v takih slučajih treba včasih samo obrunek izrezati, na to tudi duševna bolezen pomine.

Takrat, če je bil duševni naval vzrok nastopu bolezni (psihose) duha, je izid tudi navadno zelo nepovoljen; predstavljati si je namreč treba, da taka bolezen duha vsled takega vzroka samo more nastati pri ljudeh, ki imajo uže itak več ali manj posebno nagnenje za duševne bolezni. (Dalje prih.)

„Opšti imovinski zakonik za knjaževinu Crnu Goru.“

(Iz predavanja na shodu društva „Pravnika“ dne 19. aprila 1889.)

(Konec.)

Zastavno pravico in zastavo, premično ali nepremično, v obćem smislu oznaćuje zakonik z besedo „zalog“. Potem pa razlikuje tri vrste „zaloga“. Prvi dve sta bili uže znani obićajnemu pravu. Ako se premićna stvar v istini upniku zastavi in odda, to je zakoniku „zaloga“ (ćl. 172.—182.) in to ne znaći nićesar posebnega. Ako pa kedo svojemu upniku izroći v zastavo nepremićnino, in će je upnik ne drži samo. da je zavarovan za svojo tirjatev, ampak jo poleg tega tudi užiiva, onda se tako pravno razmerje imenuje „podlog“ (ćl. 183.—192.). Za tako pravico je treba pismene pogodbe, katero sodiće potrdi. Dohodek iz stvari služi upniku za obresti, vćasih pa tudi, da se Ź njim poplaćuje dolg sam (ćl. 864.). Zato pa tudi upnika zadevajo vsa bremena, stvari se držeća. Razmerje to traje, dokler ni poplaćan ves dolg; ako pa dolŹnik ne plaća v pravem ćasu, upnik lahko proda njegovo posestvo in si plaća iz kupne cene. Na novo je zakonodavec postavil v ćrnogorsko pravo našo hipoteko pod imenom „zastava“ (193—221.). Ta nastane tedaj, kadar kdo zastavi svojemu upniku nepremićnino, a je ne dá iz rok svojih. Pravica zastavna se tu pridobi, će se dolg zapiše v „javne zastavne knjige“, katere so pri sodići. Za-

stavne knjige so javne, in vsak interesent lahko vanje pogleda in zahteva iz njih prepisov. Kako se napravljajo in vodijo te zastavne knjige, to določi poznejšnji zakon. Zakon ne pozna niti generalnih niti legalnih hipotek. Načela so drugače ista, katera v modernem pravu hipotekarnem.

Tretji del ima nadpis: »O kupovini in o drugiim glavnijim vrstama ugovora.« Vrste dogovorov so do malega iste, katere pri nas, in tudi razreditev njihova se dokaj ne razlikuje od naših zakonikov. Nekatere razlike in posebnosti pa je vendar vredno na kratko poudariti.

Na čelu dogovorom je kupovina (čl. 222.—256.). Podrobna pravila obsega zakon o dobrostojstvu in trgovskih dogovorih, pravila, ki so zelo podobna ustanovilom našega trgovskega prava.

Za kupnjo piše zakon o promjeni (čl. 257.), a za tem o »rukodacu ili zajmu«. Obresti se zovejo »dobit« in smejo znašati največ po 10 od 100; če ni drugačnega dogovora, tekó po zakonu obresti po 8 od 100. Prepovedane so obresti od obresti, »dobit na dobit«. Ako bi upnik zahteval več nego po 10 od 100, plačati mora kazen, to je 20 odstotkov glavnice (čl. 258—264.).

Ako se posodi zasebno odrejena (individuvalna) stvar, imenuje se to »naruč ili posuda« (čl. 265.—270.). O »najmu« stvari sploh govori čl. 271.—296., kateri veljajo tudi za zakup zemljišč, ako čl. 267.—312. ne ustanavljajo drugače. Posebna vrsta najma je, če se zemlja dá »u napolicu«, na »trećinu«, ali v obče za neki del zemeljskih priidelkov (čl. 309.—312.). Tu je zakupnik dolžan, da lastniku zemljišča izroči dogovorjeni del letine; obe stranki pa razmerno tudi nosita vsa bremena v zakup danega zemljišča.

Zanimiva je tudi pogodba, ako kedo prevzame živino »u napolicu«, bodisi »pod kesim«, bodisi »na izor« (čl. 313.—328.). Če je prvo, mora »napoličar« dajati lastniku vso prirejo ali »pripašo« živine in od strižne bráve tudi polovico volne, za mleko pa mu mora dajati običajno mero sira, masla ali pa novcev, kakor je v kraji običajno. Gnoj in pa delavsko silo živine ima za to »napoličar«, kateri je dolžan, da skrbi za čredo kakor reden »domačin«. Z glavno živino ne more razpolagati »napoličar«; s pripašo moreta obe stranki razpolagati le po smislu obojestranskega dogovora. »Napolica« prestane tri mesece po odpovedi, katero more izreči ta ali ona stranka, kadar koli želi. Tedaj »napoličar« vrne glavno živino, »pripaša« pa se razdeli vsakemu na polovico. Ako kedo prevzame tujo živino »pod kesim« ali »u nepogib«, prevzame s tem na se odgovornost za vsak nazadek živine, tudi za

slučajni nazadek, — t. j. kadar »kesim« poneha, dolžan je lastniku povrniti uprav toliko črede, kolikor je je početkom »kesima« bil prejel. Zato pa cela »pripaša« in vsaka druga korist od črede ostaja njemu, gospodar pa dobiva dogovorjeni dohodek v maslu, siru ali pa v novcih. In konečno, kdor prevzame vola »na izor« za dogovorjeno ali običajno ceno, sme ž njim orati, a dolžan je tudi hraniti ga in zanj skrbeti, kakor reden gospodar, naposled pa vrniti ga, kadar je zvršena zadnja ôrba.

Članki 329.—340. (razdel VIII.) obsegajo določbe »o najmu službe i radnje«. Kadar ima služba trajati daljšo dobo, dolžan je gospodar ali »najmilac« dajati »najamniku« razen »plate« (mezde) tudi še hrano, obleko in obutal pa le, ako je pogojeno ali pa tako z običajem utrjeno; ako domač »najmljenik« v službi zbolí, mora ga gospodar paziti in lečiti.

Razdel IX. (čl. 341.—347.) ustanavlja nekaj posebnega, namreč o radnji i pomoči na uzajmicu i bez uzajmice. Kedor druge pozove na vzajemno pomoč, t. j. da bode tudi on njim pomagal, kadar jim bode treba, dolžan je, da hrani nje in njihovo živino, katero so s sabo privedli zbog dela. Pomočnik ne dobi plače, a pravico ima zahtevati, da mu »pomoženi« po potrebi vrne pomoč ali da mu nameri vrednost nepovrnene pomoči. Vzajemna ta dolžnost pa traje le jedno leto. Nekaj drugega je t. zv. »móba«, to je pomoč, katero si sosedje vzajemno podeljujejo ob velikem delu, ob košnji, ob žetvi itd. Kdor pozove »na mobu«, treba, da delavce po običaji dobro hrani, a ni treba, da bi jim za trud kaj plačal, niti da bi se jim odzval, kadar bi njih kedo »na mobu« klical. Podobno velja tudi tedaj, kadar pridejo pomagat taki, ki niso pozvani. Konečno, ako selo, bratstvo itd. pomaga kaki vdovi, siroti, pogorelcu ali drugemu potrebniku, zato ne sme nihče ničesar zahtevati, niti hrane niti plače.

Ako je uže dogovorjena vsotna plača za delo ali za proizvod kot za kako jedinico ali celoto, — onda se to imenuje najem »radnje od sje kom ili na ucjen«, in o tem piše razdel X. (čl. 348.—366.).

Dogovor »o prijenosu« (Transportvertrag) spomina zopet nekaterih ustanovil našega trgovskega prava (čl. 367.—377.). Prenašanje pisem in drugih stvari z državno pošto je urejeno s posebnimi določili; tako tudi veljajo za prevažanje trgovine in ljudij na morji poprejšnji pomorski običaji in naredbe.

Razdel XII. piše o »ostavi« (čl. 378.—395.). Ostava (depositum) je praviloma brezplačna. Kadar pa se plača, poveča se odgovornost hra-

nilčeva. Črnogorska posebnost je t. z. »amanet«, to je taka ostava, ki je obično tajna in ki zahteva posebnega zaupanja v hranilca, ali taka, ki se čini za vojne, za poplava itd., ko ni moči izbirati človeka, pri komur bi se stvar shranila; pri »amanetu« je posebna odgovornost za to, da se tajnost ne poruši.

O »povjeri ili punomoćju« (nalogu in pooblastvi) določuje razd. XIII. (čl. 396—417.).

Poleg navadnih pridobitnih družeb (»prosta udruga«, prosto i tekovinsko udruženje«, ki se razlikuje od trgovskega društva; »ortaklik ili ortačina«), katerim daje pravila razd. XIV., pozna in urejuje črnogorski zakon nekatera posebna poljedelska združenja, in sicer pod imenom »supona« (razd. XV.) in »sprega« (razd. XVI.). Supona (čl. 418—441.) je, kadar nekoliko kuć razdeli svojo živino na »struke«, ovce, koze, vole itd. vsake posebe, postavi vsaki stroki svojega pastirja, potem pa vse vkupe požene na pašo. Vsaka »kuća« mora postaviti in vzdrževati svojega pastirja in dajati svoj del soli za živino. Ves gnoj od pomešane črede se potem razdeli med »suponike«. (Alpenwirtschaft.) »Sprega« (čl. 446—456.) pa je, kadar jih več zbere svojo prežno ali tovarno živino, osobito vole, da z njimi orjejo zemlje vseh »sprežnikov« ali opravi jo kaj drugega podobnega. Orje se po dogovorjenem redu. Ako vol pade brez krivde »sprežnikove«, mora ga lastnik nadomestiti z drugim; ako pa ta tega ne more, pomagati so dolžni ostali »sprežniki«. Dokler ni zorana vsa »sprežna zemlja«, nobeden »sprežnik« ne sme drugje pomagati s svojimi volmi. Odpovedati »spregi« se mora najmanj mesec dni pred novim oranjem.

V XVII. razdelu tretjega dela piše zakon še o »jemstvu« (poroštvo čl. 457—472), kjer pravilo »jemac — platac« zakon tako razumeva, da »jemac«, kadar kaj družega ni bilo dogovorjenega, plača samo, ako dolžnik dolga ne poplača; — potem (XVIII. razdel) piše o »nagodbi« (poravnavi čl. 473—474), »o igri i okladu« (stavi, razdel XIX. čl. 475—479) in o »daru« (razdel XX. čl. 480—493).

Del četrti ima določila »o ugovorima u opšte, kao i o drugim poslovima, djelima, prilikama od kojih dugovi potječu« (čl. 494—635). Tu se razpravlja obligacijsko pravo sploh, in razložene so znane osnove tega prava zelo jasno in točno.

Del peti govori o človeku in o drugih imovnikih, kakor tudi o svojevlasti in v obče o razpolaganji v imovinskih poslih. Polno-

leten in svojevlasten postane vsak Črnogorec, kadar navrši 21. leto. Maloletnika, ki je navršil 18. leto, moči je, ako kaže, objaviti za polnoletnega. To stori »nadstarateljska vlast«. Tudi tist, ki se oženi in ki živi v posebni kući, smatra se za polnoletnega. Imovinske posle maloletnikov upravljajo osebe, katere so dolžne, da se brigajo za maloletnika samega (»otac«, »staratelj«). »Starateljstvo« pristoji očetu, dokler je živ; po njegovi smrti pa materi, kateri se lahko pridoda še pomočnik staratelj (v kućah domačin). Če maloletnik nima več ni očeta ni matere, tedaj se imenuje poseben »staratelj«. V kućah je prirodni staratelj »domačin«. »Nadstarateljska vlast« je »kapetanski sud«, v čigar področji biva maloletnik, v najvišji inštanci veliki sud na Cetinji. (Čl. 636—652),

Ljudem nezdravega uma in »razsipnikom« (zapravljivcem) se tudi postavi »staratelj«, ako to zahteva bližja rodbina nemočnikova ali njegov »bračni drug«, če ga ima ali ako po potrebi predlaga to občina, pa tudi druga krajevna oblast. Poklicani okrožni sod, ki imenuje »starateljstvo«, mora v odloku točno povedati, katere posle je nemočniku zabranjeno vršiti, a za katere ostane svojevlasten (čl. 652—664). Podobno je tudi ustanovljeno za »starateljstvo« odsotnih, »tamničarjev« (t. j. ujetnikov), vdov samohranic, zapuščine in za »staratelja« *ad hoc*. (Čl. 665—674).

»Pravo imovništva« začinja z rojstvom in prestaja s smrtjo. V vsaki parohiji so postavljene knjige, da se vanje pravilno zapiše vsako rojstvo, »vjenčanje« in vsaka smrt. Za te knjige izda se poseben zakon. Osebe, ki so odšle z doma in ki o njih ni nobenega glasa »i traga« ter tudi malo nadeje, da še živijo, more sodišče izjaviti za mrtve, ako so izpolnjeni vsi pogoji. (Čl. 675—685.)

Najzanimivejša razdelka V. dela sta VI. in VII., ki govorita »o domačoj zajednici, o plemenu i bratstvu, o seoskoj i varoškoj opštini«. Njim zakon priznava samostalno osebnost v imovinskih rečeh, ali samostalno imovništvo. »Kuća ali domaća zajednica« v svoji celoti stopa na mesto članov kuće, ona je nek odločeni pojem za obitelj, za domačo »čeljad«, katera se smatra, da je nosilka vkupnega domačega dela in imovine. Domaća »čeljad« pa niso samo oni možki in ženski članovi, ki so se doma rodili, nego tudi oni, ki so kot domači članovi zakonito v kućo vzprejeti (dovedene snahe i. t. d.); »čeljad« lahko stanuje pod eno streho ali pa tudi ne, kuća pa je vedno nerazdelna in smatra se imovnico zajednega življenja in premoženja. Poleg kućnega imetka pozna zakon kakor dosedANJI običaj tudi še osobni imetek,

»osobino ali osobak« posameznih članov. Ta imovina je povsem nezavisla od domače imovine. K »osobini« pripada, kar si »djevojka« napravi obleke in nakita, kar nevesta dobi in sabo prinese, potem vse, kar možki ali ženski član kuće dobi v dar ali po dednem nasledstvu, ne pa tudi tisto, kar dobi po sreči, n. pr. kar najde. Polnoletna »čeljad« lahko povsem svobodno ravna s svojo »osobino«; le »udatim ženam« je v to treba dovoljenja moževega ali po priliki sodnega. »Osobina« lahko tudi postane vsa kućna imovina, ako pade kuća na jednega člana (moža ali ženo), ki potem lahko ž njo ravna po svoji volji, dokler dolgo se članovi kuće zopet ne razmnožijo. Ali »žena samohranica« (jedina vdova po smrti moževi), katera se ni bila narodila v kući, uživati sme le kućni dohodek, in dodaja se jej varuh, da se ne ruši premoženje. Kućo zastopa »domačin« ali »starješina«. Ni jeden »kućanin« ne sme odstopiti deleža, katerega ima v domačem imetku, komu drugemu, dokler živi neoddeljen v »domači zajednici«. Za dolgove pojedinih članov, učinjene brez oblasti »starjeshine« in kuće, odgovarja sam »kućanin«, kuća pa le tedaj, ako in kolikor je od tega koristi imela, ali pa če je to bila nujna potreba za »kućanina«. Ako se kdo »kućaninov« bavi s trgovino in ako se temu domačin ne protivi, onda je poštemu upniku odgovorna kuća neposredno z domačo imovino. Da je ta odgovornost manjša ali drugačna, treba to prijaviti sodišču in razglasiti. Vselej pa, kadar jeden sam član odgovarja za kakšen dolg, pa njegova osobina in njegov del ne dosežeta dolga, onda sodišče lahko iz posebnih razlogov odredi, da kuća plaća od skupnega domačega imetka. Upnik »kućaninov« tudi lahko seže po njegovem kućnem deleži, s katerim bode oddeljen. Ako bi ga kuća v dveh mesecih ne hotela oddeliti, onda mora prevzeti dolg ná-se. Taka pravila veljajo tudi za »varoške« ali mestne kuće; vender pa je »varoški« kući svobodno, da tudi drugače uredi svoje domače razmere; tretje osebe ta posebna ustanovila vežejo le toliko, kolikor so jim znana bila. (Čl. 686—708.)

Tudi »plème« je pravniška oseba za vse, kar se tiče obće plemenske zajednice. V zajednici so lahko gore, paše, vode, javne uredbe, kakor pota in šole. S tem plemenskim imetjem upravlja plemenski zbor ali njegov organ. Zajednica se uživa po smislu običaja ali po smislu zborovih ustanov. Nijeden plemenik ne more odstopiti svoje pravice. Po istih pravilih (član 709—715.) se je ravnati tudi »bratstvom« in selskim občinam. Za »varoške« občine in za upravo njihovega imetka izide poseben zakon.

»Imovnici« so nadalje: cerkve, manastiri in druge cerkvene ustanove, katerim to osobitost priznava cerkvena oblast, in če to priznanje ni protivno državnim zakonom. Uprava cerkvenega imetka je samoustavna. Pravoslavne cerkve in manastiri ne morejo svojih nepremičnin odstopati brez posebnega dopustila državne vlasti. (Čl. 716—719.).

Državno imetje (čl. 720—722) je javno ali pa državna »osobina«. Posebni zakoni bodo še določili, kako si država pribavlja dohodke za državne potrebe in stroške.

Poslednja dva razdela pišeta o imovnikih ali pravnih osobah, ki se sestavljajo po volji pojedincev, katere pa mora pripoznati država. To so »društva« (čl. 723—754) in pa »zaklade« ali ustanove (čl. 755—766). »Državni savjet« mora tu čuvati, da se ne zgodi nič zakonu protivnega.

Del šesti in zadnji obsega »objašnjenja, odredjenja (definicije) in dopolnila« k prejšnjim delom, potem govori o nekih vrstah dokaza v imovinskih poslih, naposled o merjenji in računanji časa v imovinskih poslih. Završuje se pa zakonik z zakonjačkimi (pravniškimi) izreki in pri-slovicami, ki zakona sicer ne morejo predrugčiti, a pojasnujejo njegov razum in smisel. Vzeti so ti lapidarni izreki naravnost iz narodnega običajnega govora in so v zakoniku to, kar so »*regulae juris*«, v rimskih »Digestah«.

Toliko za pregled vsebine.

Dr. Majaron.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) K § 919. obč. drž. zak. („Po božjih in človeških postavah“).

C. kr. okrajno sodišče na V. je izdalo razsodbo z dne 30. julija 1888, št. 5741: Toženec Janez O. je dolžan pripoznati, da tožnikoma Matiji O. in Cili O. ni moči v miru prebivati v njegovi hiši, in dolžan torej namesto stanovalne pravice dajati jima vsako leto namestka po 15 gld. ter po 4 sežnje bukovih drv ali 20 gld., in sicer četrletno nazaj od dne vročene tožbe, vse to nerazdelno pod eksekucijo. To, kolikor se več za stanovanje v tožbi zahteva, namreč 15 gld., se odbije.

R a z l o g i :

Opravičenost tožbene zahteve presojevati je z ozirom na določbo § 919. obč. drž. zak., po kateri je pogodbene dolžnosti natanko izpolnjevati, in mora stranka, katera tega ne stori, povrniti drugemu pogodniku nadomestilo ali škodo. Obe stranki priznavata, da imata tožitelja po pogodbi z dne 21. aprila 1874. l. pravico stanovati v toženčevi hiši ter pravico do potrebnih drv. Tožnika navajata: da jima ni prestatu na domu toženčevem, ker ju le-tá in žena njegova zaničujeta, sujeta in nadlegujeta z vednim preprirom, tako, da je to ravnanje celó vsej sosesčini v pohujšanje, zahtevata zaradi tega, naj jima toženec preskrbi stanovanje drugje, oziroma plača za to vsako leto po 30 gld. namestka, a za kurjavo po 20 gld., ali da po 4 sežnje bukovih drv. Namestek, ki o njem govori § 919. obč. drž. zak., smatrati je za odškodbo, in torej je gori navedeno pravno dolžnost presojati po načelih XXX poglavja obč. drž. zak., oziroma po § 1295. obč. drž. zak.; po le-tem določilu je podloga vsaki odškodbi krivnja ali pogodbi protivno ravnanje, ali brez ozira na pogodbeno zavezo. Le-tu se vpraša, kakor rečeno, za pravico tožnikov do stanovanja s kurjavo vred. Če tudi ne trdita tožnika, da jima toženec odteguje ali brani oboje, pravita vender, da sta vsled omenjenega navzkrižja in pohujšljivega ravnanja v svojih užitkih tako prikrajšana, da jima ni moči s tožencem bivati pod jedno streho in torej uživati primerno pravico stanovanja.

Le-tá trditev je sama po sebi umevna in tudi v zakonu utemeljena; pri trajajoči pravici, n. pr. stanovanja mora biti upravičencu zagotovljeno, da ga bode lahko užival v miru.

Rešiti je torej vprašanje, ali so toliko napete razmere v hiši toženčevi, da ne morejo tožnikoma užitek naravnega stanovanja izključiti ali vsaj bistveno kratiti, in dalje, ali je krivnja temu na strani toženčevi? Tu je omeniti naslednje:

Kakor je razvidno iz kazenskih spisov, na katere se je sklicevalo v pravdi, prepirali sta se tožnica Cila O. in toženčeva žena z grdljivimi besedami in bili sta obe s sodnim zaporom kaznovani. Zaslišane priče, osobito sosedje in zaupniki so izrekli, da provzročujeta obe stranki veden prepri, ker neče nobena stranka potpeti ali prijenjati, in od tod največ izvira nemir in zbadljivo navskrižje. Manj od drugih prizadet je pri tem navskrižji tožnik Matija O., največ pa žena toženčeva; ta je tožnico Cilo O. uže s polenom udarila in telesno poškodovala. —

Tožnik Matija O. navaja dalje, da ga toženec — njegov pravi sin — suje, žali, ker ga tika, nazivlje starca in preklinja. To sta potrdili priči G. S. in J. M., ta še posebno, da žena toženčeva tako preklinja, da jo je grdo in pohujšljivo poslušati. — Ako se preudari to in kar so priče navedle, gotovo je toženec kriv vzrokov navskrižja, ker njemu kot glavi družine ni odgovarjati samo za svoje, ampak tudi za svoje žene ravnanje. Ta krivnja je toliko večja, ker pristoji tožnikoma kot starima užitarjema naravno spoštovanje in ker se tožencu nikakor ne spodobi, tožniku — svojemu očetu — očitati vsako malotno napako, ker je marveč njegova dolžnost prizanašati očetu, in s tem, da zabranjuje pohujšljivo vedenje v družini, izpolnjuje tudi jako važno občansko nalogo. Ker se torej tožnikoma bistveno kratki prebivanje v domači hiši in ker je dokazano, da toženca, če tudi ne jedino le njega, zadeva vsaj važna sokrivnja, upravičena sta zato tožnika zahtevati namestek za stanovanje in kurjavo. Namestek pa sta zvedenca določila za stanovanje samo s 15 gld. na leto.

Na apelacijo tožnikovo je c. kr. višje deželno sodišče v Gradci z odločbo z dne 7. novembra 1888, št. 9548 razsodbo nižje inštanice predrugáčilo ter odbilo tožbeno zahtevo.

Razlogi:

Tožnika trdita, da imata vsled pogodbe z dne 21. aprila 1874 pravico do stanovanja v toženčevi hiši in do toliko drv, kolikor jih potrebujeta za kurjavo. Te pogodbe sicer ni med pravnimi spisi, in na njo se po smislu določbe § 257. obč. sod. r. tudi ni moči ozirati, ker jo je toženec predložil šele pri apelaciji. Vender pa toženec priznava te pravice, ki se iščejo v tožbi, in zatorej je dognano, da pristojе tožnikoma. Le-tá ne trdita, da bi jima bil toženec branil uživati jih, zahtevata pa, da jima toženec plača namestek teh pravic *pro futuro*, ne da bi bil naveden *terminus a quo*. Taka zahteva pa z ozirom na določbo § 919. obč. drž. zak. sama na sebi ne more obveljati, ker sploh ne trdita tožnika, da bi se bil zavezal toženec za kak slučaj in posebno za takšne slučaje, kakeršni so povedani v tožbi, plačati namesto pogojenega naravnega preužitka namestek v denarji, in ker tudi ni zaostankov iz tega naslova ali jih vsaj tožnika nista navedla. Navskrižja pa, katera so razložena v tožbi in pravdi in katera baje tožnikoma ovirajo uživanje svojih pravic, nikakor niso taka, da bi opravičevala zahtevo, katera se ne strinja povsem s pogodbenimi

določbami. Opravičevati jo morejo tem manj, ker kažejo v to pravdo vpleteni kazenski spisi in izpovedbe prič, da sta oba pogodnika — in to najbolj vsled nestrpnosti ženstva v družini — zakrivila bolj ali manj medsobne razprtije; to vse pa zoper toženca, ki je samo za se prevzel s pogodbo dolžnosti preužitka, ne more ustanoviti pravne posledice, da bode v prihodnje drugače poravnaval preužitek, nego li se je bil zavezal.

Na revizijsko pritožbo tožnikovo je c. kr. najvišje sodišče z odločbo 22. januarija 1889, št. 14773 predružačilo razsodbo višjega sodišča, a obnovilo razsodbo okrajnega sodišča.

Razlogi:

Vsakdo, ki mora drugemu dajati v svoji hiši stanovanje, dolžan je tudi ž njim ravnati tako, da more dotični stanovanje uporabljati brez ovir, in prav tako mu je skrbeti, da se njegova družina tudi tako vede. Kakor je izpovedal se toženec sam, zavezan je po izročilni pogodbi z dne 21. aprila 1874 dajati tožnikoma v svoji hiši stanovanje in vrhu tega ju preskrbevati s potrebnimi drvmi za kurjavo. Priče so potrdile, da toženec svojega 77 let starega očeta, od katerega je nekdaj prejel vse posestvo, ne spoštuje tako, kakor zahtevajo to božje in človeške postave; on ga nikoli ne imenuje očeta, ampak ga tika, nazivlje starca in preklinja; tudi je nekoč prepovedal, da bi tožnica Cila O. zakurila z njegovimi drvmi. Najbolj surovo se pa véde toženčeva žena, katera — kakor so izpovedale prič — tožnika tako preklinja, da se ne zgledujejo nad tem samo otroci, ampak vsa vas in je — kakor je razvidno iz predloženega kazenskega spisa — v meseci januariji 1888. z okleščkom pretepla in pri tem telesno poškodovala tožnico Cilo O. Tožnika gotovo nista dolžna gledati, da se toženec — njijin sin — véde tako proti njima, in torej tudi ne v takih razmerah stanovati še na dalje v njegovi hiši. To, da se véde toženec proti tožnikoma tako, velja uprav toliko, kakor da se on brani dajati jima v pogodbi pogojeno stanovanje v svoji hiši; tako sta primorana tožnika ogniti se nevrednemu vedenju sinovemu in poiskati si drugega stanovanja, in ker je to zakrivil toženec, kateri je kot glava družine odgovoren tudi za vedenje svoje žene, povrniti mora zaradi tega, ker je ravnal proti pogodbi, vsled tega nastalo škodo, plačati jima torej po zvedencih določeni namestek za stanovanje in jima dati tudi za kurjavo potrebna drva ali pa jima plačati njihovo vrednost.

b) O stroških izpovedi pod prisego.

Odlok, ki potrjuje, da se je prisegla manifestacijska prisega, naložena z rzsodbo c. kr. za m. del. okrajnega sodišča v Lj. z dne 23. junija 1887 št. 15352, ima dodatek: zaznamovani stroški tožiteljevi se določujejo z 10 gld. in spadajo k pravnim stroškom.

Prisegalec pravi v rekurzu, da uže pri prisegi ni hotel pripoznati tožiteljevih stroškov. Utemeljevanje prvega sodnika, da spada intervencija pri prisežnem naroku k pravdi, ne more držati; priseganje pravokreпно naložene manifestacijske prisega ni več predmet pravde, ampak izpolnitev tega, kar nalaga rzsodba. Glavna ali dopolnilna prisega pač je z dotično pravdo v zvezi, ker je zavisen izid pravde od prisege, in vender se stroški intervencije *ad videndum jurare* nikoli ne priznavajo, ker je intervencija zgolj fakultativna, nikakor pa potrebna za zasledovanje svojih pravic ali za obrambo. Tolikanj manj se da opravičevati priznanje stroškov za intervencijo pri manifestacijski prisegi, ki kar nič več ne spada k pravemu pravnemu postopanju. Če ne pride protivnik k izjavi in priseganju, to nima zanj nikakeršnih kvarljivih nasledkov, in od tod izvira kakor same iz sebe, da je bila intervencija protivnika samo fakultativna, nikakor ne potrebna. Novela za pravdno postopanje z dne 16. maja 1874 št. 69 drž. zak. dovoljuje le priznanje potrebnih pravnih stroškov; priznanje stroškov za prisotnost pri izpovedi pod prisego, torej za nepotreben popravek, ne more biti dovoljeno in bi se bilo moralo od protivnika z zaznambo stroškov implicate zahtevano povračilo odbiti.

C. kr. višje deželno sodišče predrugači prvosodni odlok v pritožbeni točki, odbije zahtevo tožiteljevo, izraženo z zaznambo stroškov, da se mu naj povrnejo stroški intervencije, in naloži tožencu povrnitev rekurznih stroškov v 14 dneh pod eksekucijo.

R a z l o g i :

Dolžnost toženčeva, izpovedati pod prisego dele v zapuščino spadajočega premoženja, bila je predmet pravdi, stroški protivnikove intervencije pri priseganju *ad manifestationem* niso torej ni *accessorium* pravnih stroškov ni stroški eksekucije; dotična zahteva tožiteljeva, naj se mu povrnejo stroški, nima temelja v zakonu.

C. kr. najvišje sodišče spravi prvosodni odlok v pritožbeni točki zopet v veljavo in spozna, da naj trpi toženec stroške svojega

apelacijskega rekurza sam in naj povrne tožitelju stroške revizijskega rekurza v 14 dneh pod eksekucijo.

Razlogi:

Uže dvorni dekret 30. oktobra 1788 št. 911 zb. pr. zak. pravi: sodba na izpoved pod prisego je jednaka sodbi, ki nalaga tožencu, da mora nekaj storiti. Toženec celó ni prostovoljno prisegel tega, v kar je bil obsojen; tožitelj je bil primoran izvršitev sodbe prisiliti (tožencu se je uže globa 50 gld. zagrozila, če ne bo podal izpovedi pod prisego); tožitelju se ne more odrehati pravica intervencije pri dotičnih prisežnih narokih (toženec ni mogel vsega naštetih pri prvem naroku) in sicer po pravnem zastopniku; za stroške izvršenega postopanja so merodavna taista pravila kot za predidóče spoznavno postopanje, óno je le nadaljevanje tega postopanja; tožitelju se torej povrnitev stroškov, ki jih je imel s pravdoznanim zastopstvom pri dotičnih narokih, ne more oporekati po smislu določeb § 24. zakona z dne 24. maja 1874 št. 69 drž. zak.

c) Kako je tolmačiti določbo § 52. ces. patenta z dne 20. novembra 1852, št. 251. drž. zak. (civ. jur. n.)?

Tožnik trdi v tožbi, da pripada parcela kat. št. 1034 obč. Dobrave k njegovi v deželni knjigi za Štajersko upisani graščini „Zalesju“ ter da nima toženi J. J. nikakeršne pravice, voziti po tej parceli, vendar zlepa ne neha voziti, — zategadelj naj sodišče spozna, da je tožnik neomejen lastnik imenovane parcele, ter da tožencu ne pristoji vozna pravica.

Pri naroku določenem za skrajšano razpravo, opiral se je toženec na določbo § 52. ces. pat. z dne 20. novembra 1852, št. 251 drž. zak. trdeč, da je za ta slučaj pristojno le deželno sodišče v Gradci ter da je tožbo zavrniti zaradi nepristojnosti sodišča. Po končanem odgovoru na tožbo sta obe stranki prosili preložitve.

C. kr. okrajno sodišče v Sl. Gr. je po smislu § 26. prav. dvornega dekreta s 24. oktobra 1845, št. 906 zb. pr. zak. ustavilo nadaljnje postopanje v tej reči ter tožnika obsodilo v povrnitev tožencu priznanih stroškov iz naslednjih

razlogov:

§ 52. civ. jur. n. predpisuje, da je smeti tožbe, katerim je predmet stvarna pravica zaradi nepremične reči, vložiti jedino le pri realni inštanci. Vpraša se tukaj, ima li nasprotnik vozno pravico na imenovanu parceli ali ne; predmet tožbi je torej vozna pravica po nepremični reči. Ne oziraje se na to, sta li tožnik ali toženec za se podvržena temu sodišču ali ne, pristojna je le realna inštanca, — to je tukaj c. kr. deželno sodišče v Gradci, da sodi v tej stvari.

V svojem rekurzu trdi tožnik, da on ni zahteval stvarne pravice na nepremični reči, da niti zahtevati ni mogel take pravice na svoji lastni zemlji, ampak on le tirja, da bi se odrekla stvarna pravica drugi osebi.

C. kr. višje deželno sodišče v Gradci je zavrnilo tožnikov rekurz, ker ta nikakor ni mogel omajati zakenitega stališča, ki ga je primerno utemeljil prvi sodnik.

d) Je li cedent pravdni drug (sotoženec), ako tožnik cesijo izpodbija po smislu zakona z dné 16. marcija 1834, št. 36. drž. zak.?

V bagatelni tožbi je trdil tožnik, da je imel cedent tirjati od njega (tožnika) 20 gld., on pa od cedenta mnogo več na podlogi neke poprejšnje razzodbe. Navzlic temu je prepustil cedent svojo tirjatev sotožencu J. Z-u, kateremu so bile te razmere dobro znane. Zategadelj naj sodišče razzodi, da je cesija nasproti tožniku neveljavna, da morata oba toženca to priznati in povrniti pravdne stroške.

K razzpravi je prišel sotoženec J. Z., ne pa tudi cedent, in je zahteval, da naj se tožba zaradi nepristojnosti sodišča zavrne. Rekel je, da njegovo navadno prebivališče ni v tem sodnem okraji; da cedent sicer v tem kraji stanuje, da pa tega po smislu § 31. zakona z dné 16. marcija 1834, št. 36. drž. zak. ni bilo tožiti in je vprašanje o pristojnosti zaradi njega (sotoženca J. Z.) presojati prav tako, kakor če bi bil sam tožen.

C. kr. okrajni kot bagatelni sodnik v Sl. Gr. je zavrnil tožbo prav iz teh razzlogov.

Proti tej razzsodbi je podal tožnik pritožbo ničnosti, opiraje se na § 78, št. 7 bag. post., v kateri je rekel: Cedent ni prišel k razzpravi in bilo ga je kontumacovati; to se ni zgodilo, nego tožba se je zavrnila proti obema, akoprav je sotoženec J. Z. le zahteval, da naj se

njemu nasproti zavrne ; zategadelj je celo razpravo ponoviti, tem preje, ker gotovo ni res, da ni smeti tudi cedenta tožiti v takih slučajih, postopanje pa proti jednemu tožencu se ne da ločiti od postopanja proti sotožencu J. Z.

C. kr. višje deželno sodišče v Gradci je zavrnilo pritožbo ničnosti iz naslednjih

razlogov:

Sodnik mora *ex officio* presoјati aktivno in pasivno legitimacijo tožnikovo, in rabsodba se mora ozirati na to, ako bi mu legitimacija manjkala, ne gledé na to, je li to napako toženec grajal ali ne. On je torej celó po zakonu ravnal, da je tudi v nenavzočnosti prvotoženčevi tožnikovo legitimacijo cedentu nasproti presoјal, in ne more se trditi, da bi bil vsled tega prekoračil predlog, katere si bodi stranke.

Kazensko pravo.

K § 411. kaz. zak. (Odločba c. kr. najvišjega kot kasacijskega sodišča z dne 26. maja 1888, št. ad 3908.)

C. kr. državno pravdnštvo v Lj. je dvignilo obtožbo proti Mateju M. I. zaradi hudodelstva javne posilnosti po § 99. kaz. zak., — II. zaradi prestopka proti varnosti lastí po § 459. kaz. zak., in III. zaradi prestopka proti telesni varnosti po § 431. kaz. zak., — in sicer poslednjega storjenega s tem, da je 16. januvarija 1888 proti Josipu V. zamahnil s sekiro in ga potem s polenom udaril čez hrbet, — torej dejanje započel, pri katerem je uže po njegovih naravnih, vsakteremu lahko znanih nasledkih mogel izprevideti, da utegne napraviti kako nevarnost za življenje, zdravje ali telo ljudi.

Z rabsodbo z dne 17. februvarija 1888, št. 1423, bil je Matej M. od obtožbe v vseh točkah oproščen po § 259. št. 3 kaz. pr., in sicer od obtožbe ad III iz naslednjih

razlogov:

Gledé obtožbe zaradi prestopka zoper telesno varnost po § 431. kaz. zak. se pa obtoženec na podlogi svojega zagovora in izpovedbe priče Josipa V., da je (obtoženec) sekiro samo vzdignil, ne pa ž njo proti Josipu V. zamahnil, in da po udarcu s polenom ni bilo nobenih nasledkov, to dejanje torej tudi sposobno ni bilo provzročiti ne-

varnost za življenje, zdravje ali telo ljudi — po § 259. št. 3 kaz. pr. mora oprostiti; kajti njemu na rovaš deto dejanje bi bilo k večjemu zasledovati kot prestopok proti varnosti časti po § 496. kaz. zak., k temu pa, ker Josip V. dotične obtožbe ni dvignil, v le-tem slučaju ni povoda.

C. kr. državno pravdništvo v Lj je le zaradi oprostitve *ad III* vložilo pravočasno pritožbo ničnosti po smislu § 281., št. 9 lit. *a* kaz. pr. r. in podprlo jo bistveno z naslednjimi

razlogi:

Priča Josip V. je pod prisego navedel, da je 16. januarija 1888, naprošen od Josipine M., v Podgorje šel po neko žito; da je tja prišel tudi Matej M. z namenom zaprečiti, da se to žito odnese; da je Josipu V. in Josipini M. žugal in ju stran podil; da je Josipa V., ko ni hotel oditi, najpoprej s pestjo v prsi sunil, lomil ga, potem segel po sekiri, katero so mu pa izvili; da je dalje za vozno verigo zagrabil in ž njó Josipa V. hotel udariti; da je, ko so mu bili odvzeli tudi verigo, poprijel sekirico z namenom, da bi Josipa V. po glavi udaril; da se je, ko so mu jo bili vzeli iz rok, polastil cepina, ki so mu ga tudi siloma iztrgali; in da je poslednjič oborožil se z velikim seženjskim polenom in udaril ž njim Josipa V. po hrbtu, ne da bi ga bil poškodoval. To je tudi sodišče smatralo za dokazano, a ga vendar oprostilo od obtožbe po § 431. kaz. zak., in sicer zaradi tega, ker udarec s polenom ni učinil nikakih nasledkov; to dejanje obtoženčevo torej tudi sposobno ni bilo provzročiti nevarnost za življenje itd. — Po mnenji c. kr. drž. pravdnštva je pa ta utemeljitev sodišča očitvidno protivna zakonu, kajti ne gledé na to, da iz gori navedenega in pravilno dokazanega dejanja obtoženčevega izhaja uže samo po sebi namen Mateja M., telesno poškovati Josipa V., udarec z dolgim polenom po hrbtu človekovem je gotovo tako dejanje, da more vsakteri uže po naravnih, vsakemu znanih nasledkih izprevideti, da lahko napravi nevarnost za življenje itd., dejanje torej, katero presega pojem prestopka proti varnosti časti po smislu § 496. kaz. zak., — in to tem bolj, ker § 331. kaz. zak. sam poudarja, da je tako dejanje kazenskopravno zasledovati tudi takrat, kadar ni iz njega nastala nobena škoda. Sodišče je torej zakon napačno uporabilo, in je tudi pritožba zaradi ničnosti opravičena po § 281. št. 9 lit. *a* kaz. pr. r.

C. kr. najvišje kot kasacijsko sodišče je pa z odločbo z dne 26. maja 1888 v št. *ad* 3908 to pritožbo zavrglo, opirajoč se povsem na naslednje

razloge:

Brezdvomno je, da dejanje obtoženčevo — udarec s polenom po hrbtu — znači tako dejanje, katero je sposobno spraviti v nevarnost telesno celovitost, in gotovo je tudi nezakonito, če se na take slučaje ne uporablja zakonska sankcija § 431. kaz. zak. zgol zaradi tega ne, ker vsled udarca niso nastopili niti vidni znaki, niti nasledki na životu udarjenčevem; ker je § 431. kaz. zak., kakor to poudarja tudi njegovo besedilo, uporabljati tudi takrat, kadar dejanje ne provzroči nobene kvare. Ali sodišča mnenje, da je dejanje, dognano po glavni razpravi, zasledovati le vsled zasebne obtožbe po smislu § 496. kaz. zak., ugaja vender-le kazenskemu zakonu; kajti razprava in tudi ničnostna pritožba je brezdvomno dokazala, da je obtožencu pripisovati namen grdo ravnati proti Josipu V. Če bi bilo dejanje obtoženčevo telesno varnost ali življenje napadenca (Josipa V.) istinito stavilo v nevarnost, moralo bi se kot nalaščno (§ 411. kaz. zak.), oziroma kot v sovražnem namenu započeto (§§ 152. ali 140. kaz. zak.) razsojevati kot nalaščna lahka, oziroma kot težka telesna poškodba ali pa kot uboj. Ker pa v tem slučaji nobeden teh nasledkov ni nastopil, opravičen je popolnoma sklep sodečega sodišča, da ima gori navedeno dejanje obtoženčevo vse znake dejanskega grdega ravnanja po § 496. kaz. zak. — Ničnostna pritožba, katera v tem ravnanji ne vidi prestopka po § 496. kaz. zak., ampak le prestopok po § 431. ib. prezira, da je zakonski naredbi § 431. (katera se pridružuje naredbi § 335. kaz. zak., tudi dopolnjuje jo) kaznovati le dejanja, pri katerih je nevarnost za življenje, zdravje ali telesno varnost provzročil storilec po krivdi (*in culposer Weise*), v slučajih pa, kadar nastopi hudobni naklep bodi tudi *dolus indirectus* (sovražni namen koga mrcvariti), ni moči uporabljati §§ 335. in 341. kaz. zak.; če bi se nazorom ničnostne pritožbe dalo veljati, onda bi v slučajih dejanskega grdega ravnanja § 496. kaz. zak. sploh ne mogel priti v porabo. — Ničnostno pritožbo je torej bilo zavreči po smislu § 288. kaz. pr. r.

Književna poročila.

— *Mjesečnik* (pravničkoga društva u Zagrebu) prinaša v 6. letošnjem broji za junij mesec: Dr. J. Hofman: O pravnoj naravi bilježničkoga poslovanja — Dr. F. J. Spevec: Oporuka po statutu korčulanskom i spljetskom. — Dr. F. Hinković: Nadležnost u trgovačkih priporih izpod 100 for. — Cesar Beccaria: O zločinih i kaznah. (Nastavak.) — Pravosudje. A. Gradjansko. B. Mjenbeno i trgovačko. C. Kazneno. — Književnost. — Viestnik. — Sumarni pregledni izkaz kr. kotarskih sudova za god. 1888 itd. —

— *Juridičesko spisanje*. (Izdavajo P. Iv. Dančov, G. Zgurev i A. Kableškov v Sofiji.) Vsebina knjige X. za junij mesec: I. Novija graždanski zakonik za knjažestvo Černa Gora. (Dr. Dančov.) II. Formata i sedržaineto na častnata žalba, kojato zamenjava obviniteljni akt po častnite prestopljenija. (Zgurev.) III. Za predavanieto na prestopnici. (V. Marinov.) IV. Praktičeski slučai. V. Razni. VI. Knjižovni izvestija. —

— *Časopis pravniča*. (Izdavajo dr. K. Levickij, dr. A. Gorbačevskij in dr. E. Olesnickij v Levovu.) Vsebina št. 7. za julij: Kritični uvagi pro značenje prisjagi golovnoj z dodatkom: „o koliko znaju i sobe prigaduju“. Napisav dr. K. Levickij. — Rešenje Tribunalu deržavnogo z 9. cvrtja 1889 č. 42. Dr. K. L. — Praktika sudova — Orečenje Tribunalu administracijnogo z dnja 19. žovtja 1888. Č. 3200. Dr. D—k. — Cvetka n: šogo fiskalizmu. Dr. K. Levickij. — Zаметki literaturni.

— *Branič* (glasilo „udruženja javnih pravo zastupnika u Srbiji“) prinaša v 6. letošnjem zvezku za junij mesec: O ugovornoj, konvecijonalnoj kazni ili naknadi; napisao St. Maksimović. — O održaju ili zastarelosti kao načinu pribavljanja svojine po našem gradj. zakoniku od 1814; piše Andra Bordjević (nastavak). — O organizaciji pravosudja; prevod s francuskog Živka Milosavljevića (nastavak). — Iz sudnice. XIII. Naknada štete po raskinutom ugovoru. Iz zbirke A. S. Jovanovića. — Pravo zastupnički ispit g. N. Pavlovića. Čitalja. † Ljubomir B. Milojević. — Vesnik. — Književne vesti. — Oglasi.

— *Právník*. (Vydává Právníká Jednota v Praze.) Vsebina sešitka za junij mesec XI: O veřejných skladištích, skladních listech a warrantech. (Zákon ze dne 23. dubna 1889 č. 64. ř. z.) Sepsal dr. Ant. Randa. — Praktické případy. — Denník. XII: Obecný majetkový zákonník pro knížectví Černé Hory. Přednáške dra J. Růžčka — Praktické případy. — Zprávy o týždenních schůzích Právníké Jednoty v Praze. — Denník.

— *Državni zakonik* v slovenski izdavi. (Dalje.) Kos VI. Izdan in razposlan dne 20. februvarija 1889. 23. Ukaz ministra za poljedelstvo od 11. februvarija 1889. o državnih preskušnjah za gozdarje, in pa za gozdpazno in tehnično pomočno osebje. 24. Zakon od 11. februvarija 1889 o nadljevjanji železnice z ozko raztečino od Mostara — izliva Rame do Serajeva. — Kos VII. Izdan in razposlan dne 26. februvarija 1889. 25. Razglas ministerstva za finance od 2. februvarija 1889, da je c. kr. Vallegrandski mali colniji dana otlast, prazne sode cola prosto odpravljati. 26. Razglas ministerstva za finance od 15. februvarija 1889, da je odpravljen prigled o prometu kave v ozemlji

nekdanje hrvatske-slavonske vojaške krajine. 27. Ukaz ministerstva za notranje reči v porazumu z ministêrstvom za trgovino od 22. februvarija 1889, s katerim se podaljšuje z ministerijalnim ukazom od 19. novembra 1888 (drž. zak. št. 171) postavljeni rok, do kdaj je zdanjih zadružnih in dolžnosti prenarédbe podvrženih deloveženih bolniških blagajnic pravila določilom zakona od 30. marcija 1888, drž. zak. št. 33), o zavarovanji delavcev gledé kake bolezni, ne ustrezajoča premeniti. 28. Ukaz ministerstva za trgovino v porazumu z ministerstvom notranjih reči od 24. februvarija 1889, s katerim se podaljšuje z ministerijalnima ukazoma od 5. januvarija in 2. februvarija 1889 (drž. zak. št. 5 in 20) postavljeni rok za premeno pravil podpornih blagajnic obstoječih pri zasobnih železnicah in zasobnih paroplovstvenih podjetjih, kolikor ne ustrezajo zakonu o zavarovanji delavcev gledé kake bolezni.

Drobne vesti.

(Osobne vesti.) Imenovani so: Drž. pravd. namestnik Jos. Pajk drž. pravdnikom v Ljubljani; okr. sodnik v Kranjski gori K. Ekl drž. pravd. namestnikom v Ljubljani; okrajni komisar Al. Fabiani namest. tajnikom v Primorji; pomožni uradnik v Ljubljani O. Schrey kancelistom v Ajdovščini. — Premeščeni so: Drž. pravdnik dr. Jos. Galle iz Ljubljane v Celje; okrajni komisar Jos. Rihar iz Kranja k c. kr. deželni vladi v Ljubljani; zemljeknjižni vodja v Črnomlji L. Bavdek na Krško. — Pozvan je viš. dež. sod. svètnik v Gradci E. Schrey pl. Redlwerth na Dunaj v službo k najvišjemu sodišču. — Vpokojen je na svojo prošnjo kot namestnik za Trst in Primorje tajni svètnik S. baron Pretis-Cagnodo in ob jednom pozvan v gospodsko zbornico državnega zbora kot dosmrten član. — Vpokojen je na svojo prošnjo c. kr. dež. sod. svètnik L. Ravnihar v Ljubljani, kateremu je pri tem c. kr. pravosodno ministerstvo izreklo priznanje vspešne službe njegove. — Med odvetnike kranjske je vpisan dr. A. vit. Schöppl s sedežem v Ljubljani. — Umrli je v Novem mestu odvetnik dr. Jos. Rosina.

(O Ant. Levčevi „Zbirki obrazcev i. t. d.“) piše „Mjesečnik“ v Zagrebu med drugim: Obična isprika, da se nepiše na ovom ili onom jeziku, jest ta: nerazumiem, neima termina, manjkaju pravni izrazi itd. Ovako se ispičavaju ne samo stranci nego kadšto tvrde tako i domaći ljudi. Slovenski jezik krči si po malo put u urede, ali tamo se — ako se nevaramo — vrlo često čuje sada spomenuta isprika. Zato je dobrim i praktičnim putem pošao g. Levce, kad je napisao obrazce za slovensko uredovanje kod sudova. Tu će i slovenskomu jeziku manje vješt čovjek naći dobro sastavljene formulare odluka, riešenja, osuda u raznih predmetih i pitanjih. Rad g. Levca svake je hvale vredan, pa zaslužuje pažnje i neslovenskih pravnika. Želimo, da g. pisac nastavi izdavanje djela, koje će biti — kako se vidi — dosta obsežno.

„Slovenski Pravnik“ izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva „Pravnika“ brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 4 gl., za pol leta 2 gl.

Uredništvo je v Ljubljani, št. 8 na Bregu; upravnništvo pa na Križevniškem trgu št. 7.